

Kauhajoki 2022

Voimajohtoreitin arkeologinen inventointi

Jaana Itäpalo 28.3.2023

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIA*PALVELU*

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologisen inventoinnin Kauhajoelle nykyisen Fingridin 400 kV voimajohdon viereen suunnitellulla n. 13,3 km pitkällä uudella johtoreitillä. Maastoinventoinnin suoritti FM Jaana Itäpalo 17.8.-18.8.2022. Työn tilaaja on Sweco Finland Oy.

Johtolinjauksen läheisyydestä oli tiedossa entuudestaan *Maitolanneva* (Museoviraston rekisteriportaalin tunnus 1000026318), missä on tervahauta ja tervapirtin kiuas. Kohteen todettiin olevan ennallaan. Se sijaitsee n. n. 70 metrin etäisyydellä nykyisen voimajohdon keskilinjasta. Inventoinnissa ei havaittu uusia arkeologisia kohteita.

Sisällysluettelo

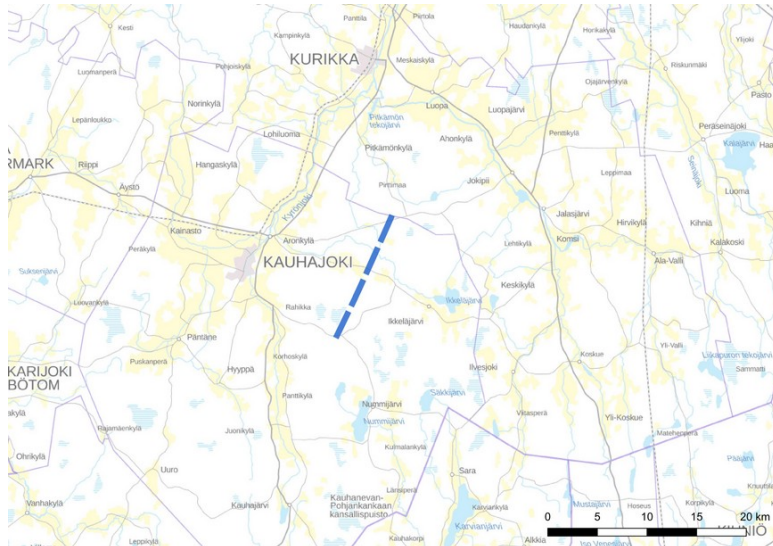
	S.
1. Perustiedot.....	3
2. Lähtökohdat ja menetelmät.....	3
2.1 Tutkimushistoria.....	4
2.2 Menetelmä.....	4
3. Maisema, topografia ja geologia.....	4
4. Alueen maankäytön historiaa	7
5. Tulokset.....	10
6. Kohdetiedot.....	11
7. Aineistoluettelo.....	12

Kansikuva: Kuva 1, viljapelto Härkärämäkän lounaispuolella, kuva koilliseen.

1. Perustiedot

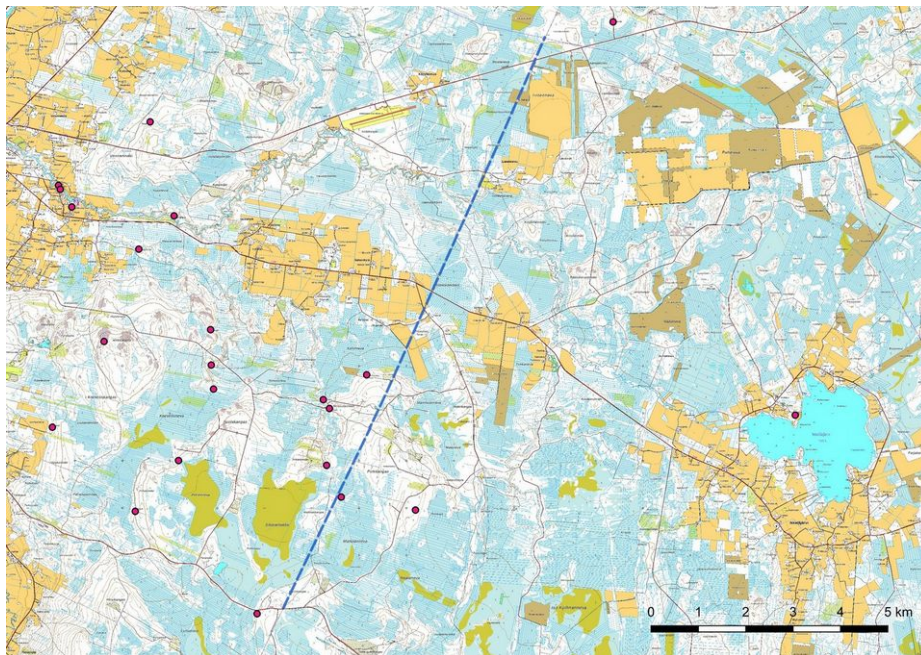
Selvitysalue: Voimajohtoreitti, n. 13,3 km
Tilaaja: Sweco Finland Oy
Laji: osainventointi **Kenttätyöaika:** 17.8.-18.8.2022
Karttanumerot: TM35-lehtijako (mk 1:20000) N3441L, N3432L **Korkeus:** n. 122,50 – 185 m mpy
Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto
Aiemmat löydöt: - **Inventointilöydöt:** -
Aiemmat tutkimukset: 2012 Timo Jussila, inventointi, Maitolanneva.

Johtolinjauksen yleissijainti. Taustakartta Mml 8/2022.

2. Lähtökohdat ja menetelmät

Kauhajoelle tehtiin arkeologinen inventointi Fingridin 400 kV voimajohdon vieressä n. 13,3 km pitkällä johtoreitillä. Johtoreitin läheisyydestä oli tiedossa entuudestaan kohde *Maitolanneva* (Museoviraston rekisteriportaalin tunnus 1000026318), missä on tervahauta ja tervapirtin kiuas. Enimmillään n. 1 kilometrin etäisyydellä sijaitsevat muut lähimmät tunnetut viisi kohdetta ovat myös tervan valmistuspaikkoja.

Lähtötilanne; johtolinjaus suhteessa tunnettuihin arkeologisiin kohteisiin, kohdetiedot Museoviraston rekisteriportaaln mukaan. Arkeologiset kohteet merkitty punaisina ympyröinä. Taustakartta 8/2022 Mml.

2.1 Tutkimushistoria

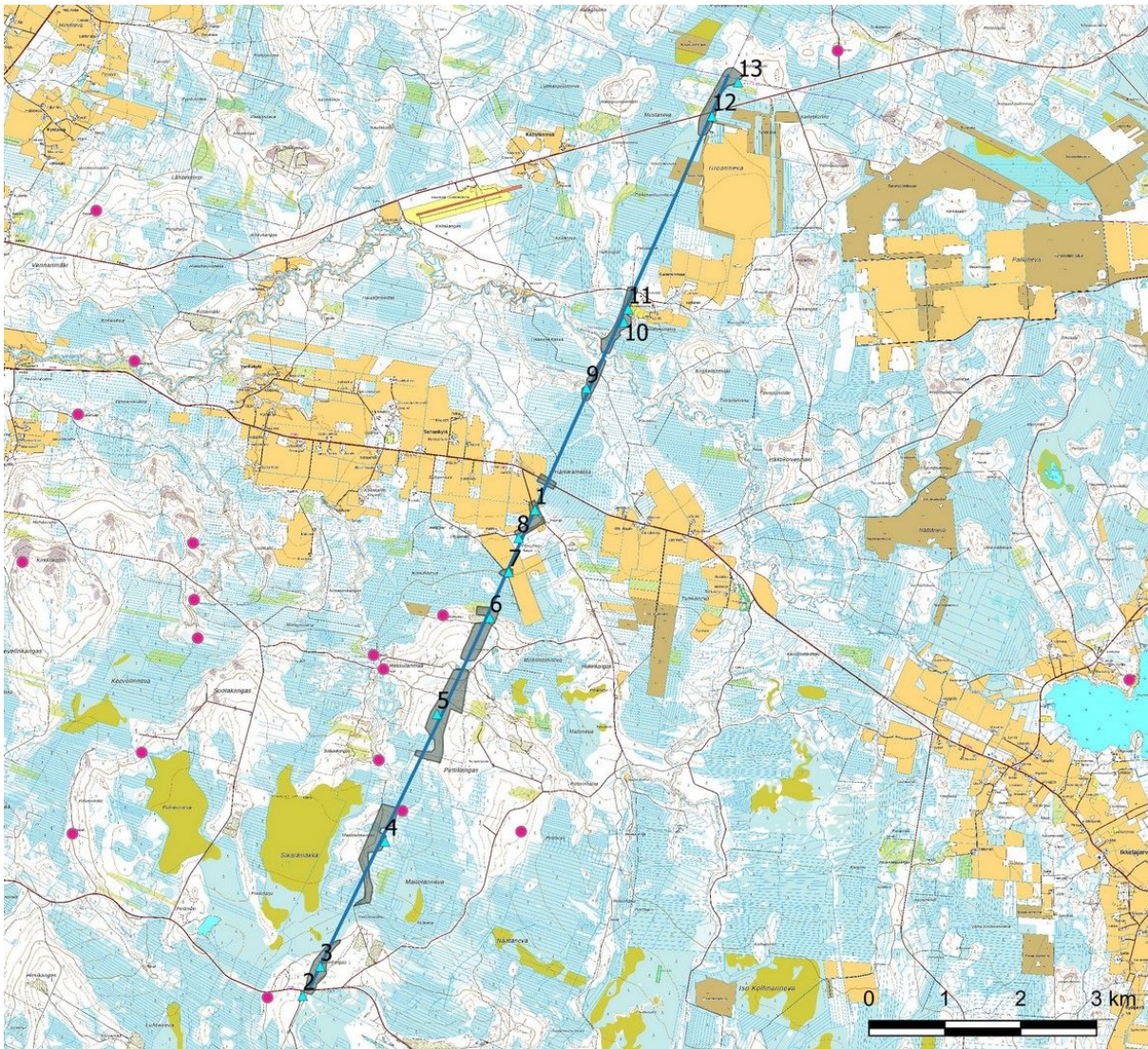
Kauhajoen esihistoriallisten muinaisjäännösten inventointi on tehty 1991 (Kaarlo Katiskoski, Museovirasto). Vuoden 2015 Metsähallituksen metsätalousalueiden kulttuuriperintöinventointeihin kuului myös eteläisen Etelä-Pohjanmaan alue (Ville Laurila, Metsähallitus) – inventointi ei kuitenkaan kohdistunut nyt kohteena olevan linjan läheisyyteen. Linjaus etelästä Ressulanmaan pohjoisreunaan asti kuului Suolakankaan tuulivoimapuiston suunnittelualueen inventointiin vuonna 2014 (Timo Jussila, Mikrolitti Oy).

2.2 Menetelmä

Maastoinventointi perustui alueella tehtyjen aiempien arkeologisten selvitysten tuloksiin, maaperäkarttoihin, ortokuvaan, korkeusmalliin, korkeusprofiiliin, laserkeilausaineistoon ja Museoviraston arkeologisista kohteista ylläpitämään digitaaliseen tietokantaan. Kirjallisuuden, arkistoaineiston ja historiallisten karttojen avulla selvitettiin alueen maankäytön historiaa. Kenttätömenetelmät olivat pintahavainnointi, kairaus, valokuvaaminen ja muutamalla hiekkakankaalla lapionpistot. Nykyinen johtolinja inventoitiin n. +/- 100 metrin säteellä keskilinjasta. Tavoite oli käydä läpi potentiaaliset alueet sekä historiallisten karttojen perusteella paikannetut mahdolliset arkeologiset kohteet. Inventoinnissa huomioitiin 1940-lukua vanhemmat kohteet.

3. Maisema, topografia ja geologia

Alue on pääosin loivasti kumpuilevaa metsämaastoa ja tasaista ojittua rämettä, metsät ovat pääosin taalousmetsiä. Korkeimmat selänteet ovat laajojen Pirttikankaan ja Ressulanmaan pohjoisreunoilla. Linjauksen lähistöllä sijaitsee asutusta vain Hosiaisluoman varrella. Linjaus ylittää Ikkelänjoen ja sen sivuhaarat Hosiaisluoman ja Haasioluoman. Keskivaiheilla linjaus ylittää joitakin peltoja, pohjoisessa se kulkee liroonnevan turvetuontantoalueen reunalla.

Inventoidut alueet vihreänä, kuvauspaikat 1-13 (kuva 1 on kansikuva). Taustakartta Mml 8/2022. Arkeologiset kohteet Museoviraston rekisteriportaalin mukaan.

Maaperä on turvemaiden ja peltojen ulkopuolella karkeusasteeltaan vaihtelevaa moreenia, Ressulanmaan pohjoispuolella esiintyy hienompaa maaperää; Ikkelänjoen ja Hosiaisluoman välinen alue on hiekkaa. Etelä-osassa Vöyrinkangas on voimakkaasti muokattua, Pirttikankaalla ja Ressulanmaalla on paikoin laajoja sora-kuoppia.

2. Soistunutta maastoa linjan eteläpuolella, koilliseen.

3. Vöyrinkankaan luoteisosaa, luoteeseen.

4. Maitolankankaan itäreunaa pohjoiseen.

5. Pirttikankaan luoteisosaa, lounaaseen.

6. Sorakuoppa Pirttilakson pohjoispuolella, lounaaseen.

7. Filpunharjun eteläpuolinen pelto pohjoiseen.

8. Metsäistä Filpunharjun länsiosaa luoteeseen.

9. Haasionluomaa etelään.

10. Tasainen kangas Hosiaislumon itäpuolella, itään.

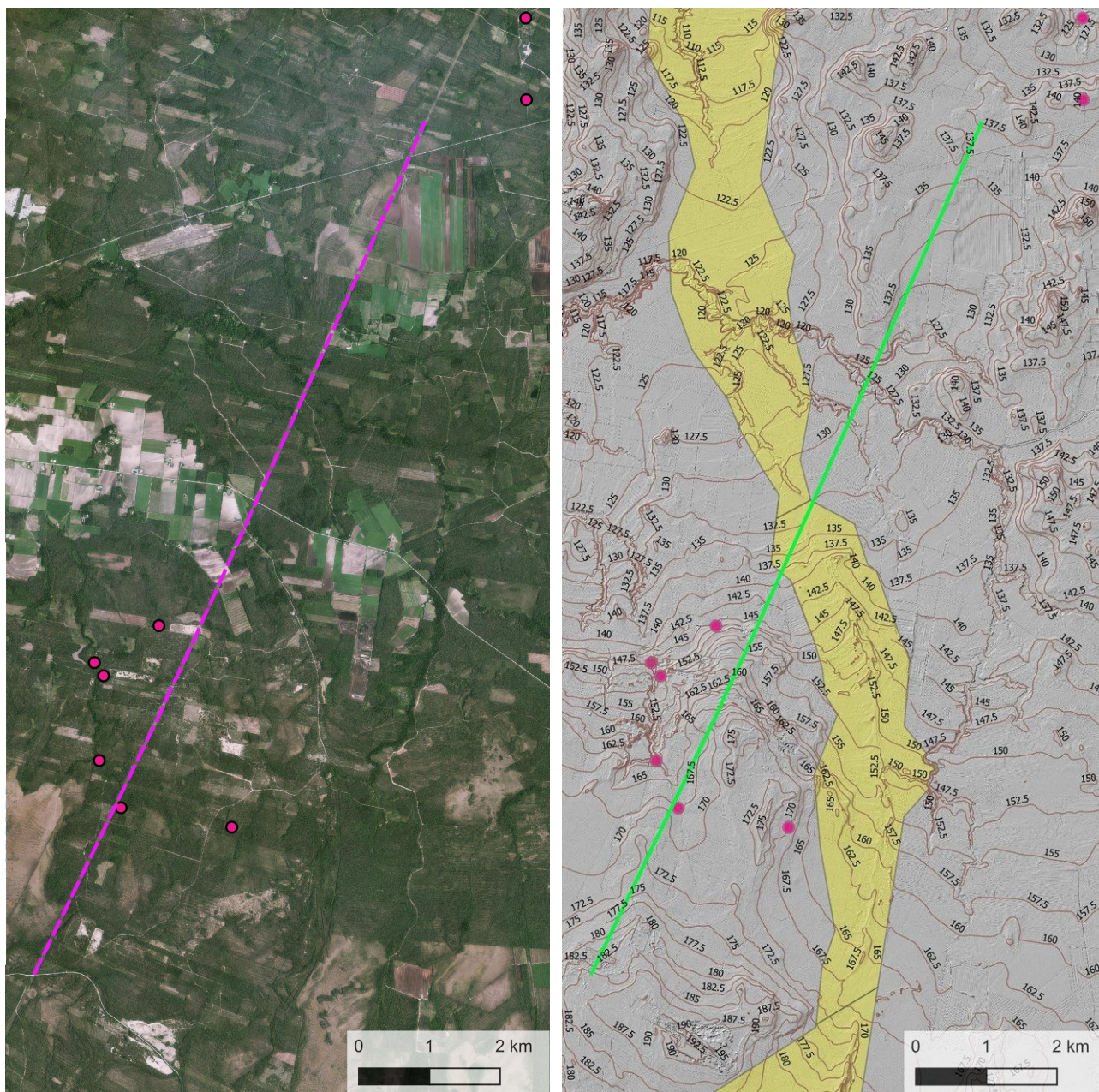
11. Laitilan tilan peltoa, kuva itään.

12. Iiroonnevan pohjoispuolelta etelään.

13. Tokerotie kulki aiemmin pohjoisempaan, kuva länteen (ks. vanha peruskartta sivulla 10).

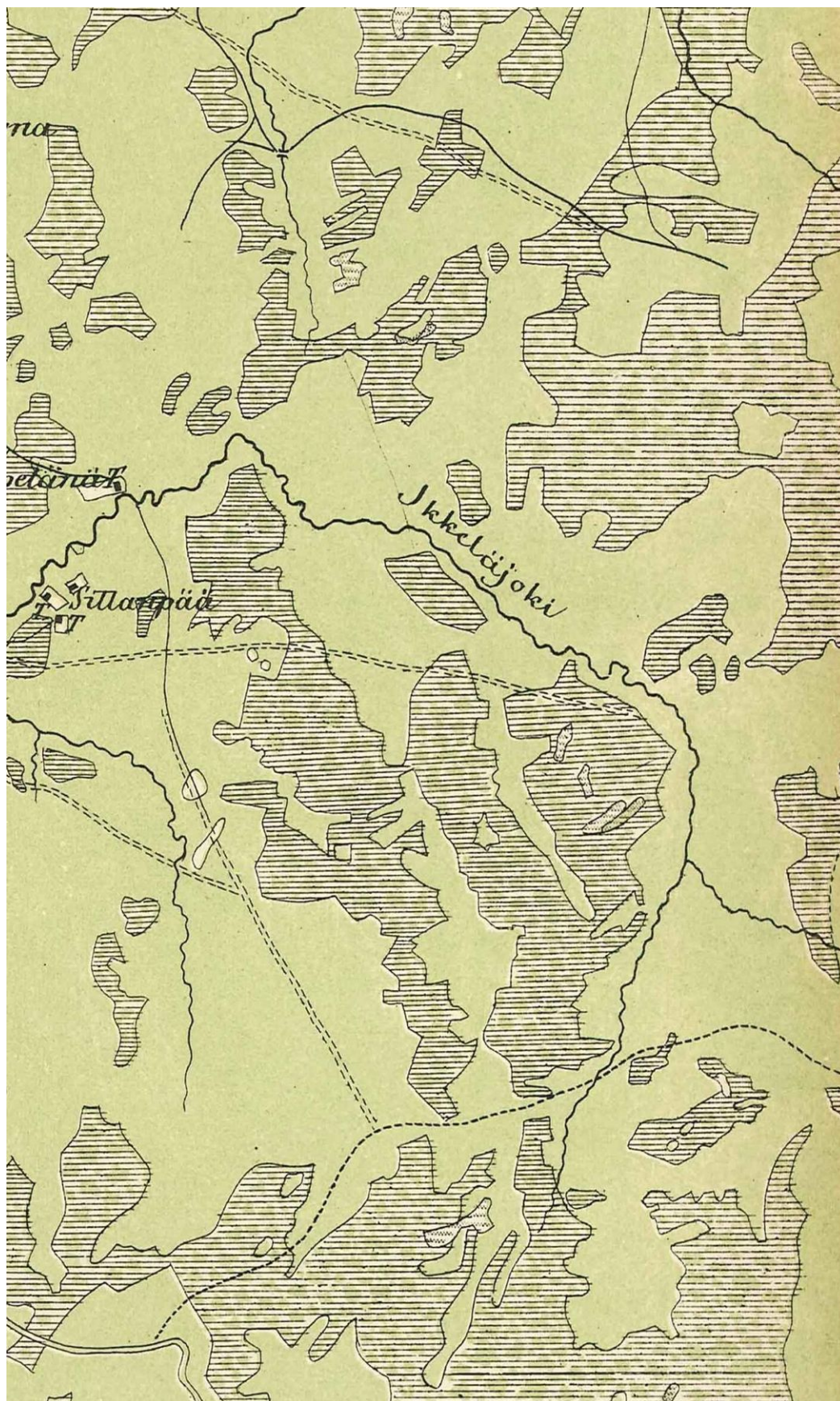

Johtolinjaus ortokuvalla ja vasten vinovalovarjoste 2 m DEM sekä korkeuskäyrät. Tausta-aineistot Mml 8 / 2022 ja https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto. Arkeologiset kohteet Museoviraston rekisteriportaalin mukaan.

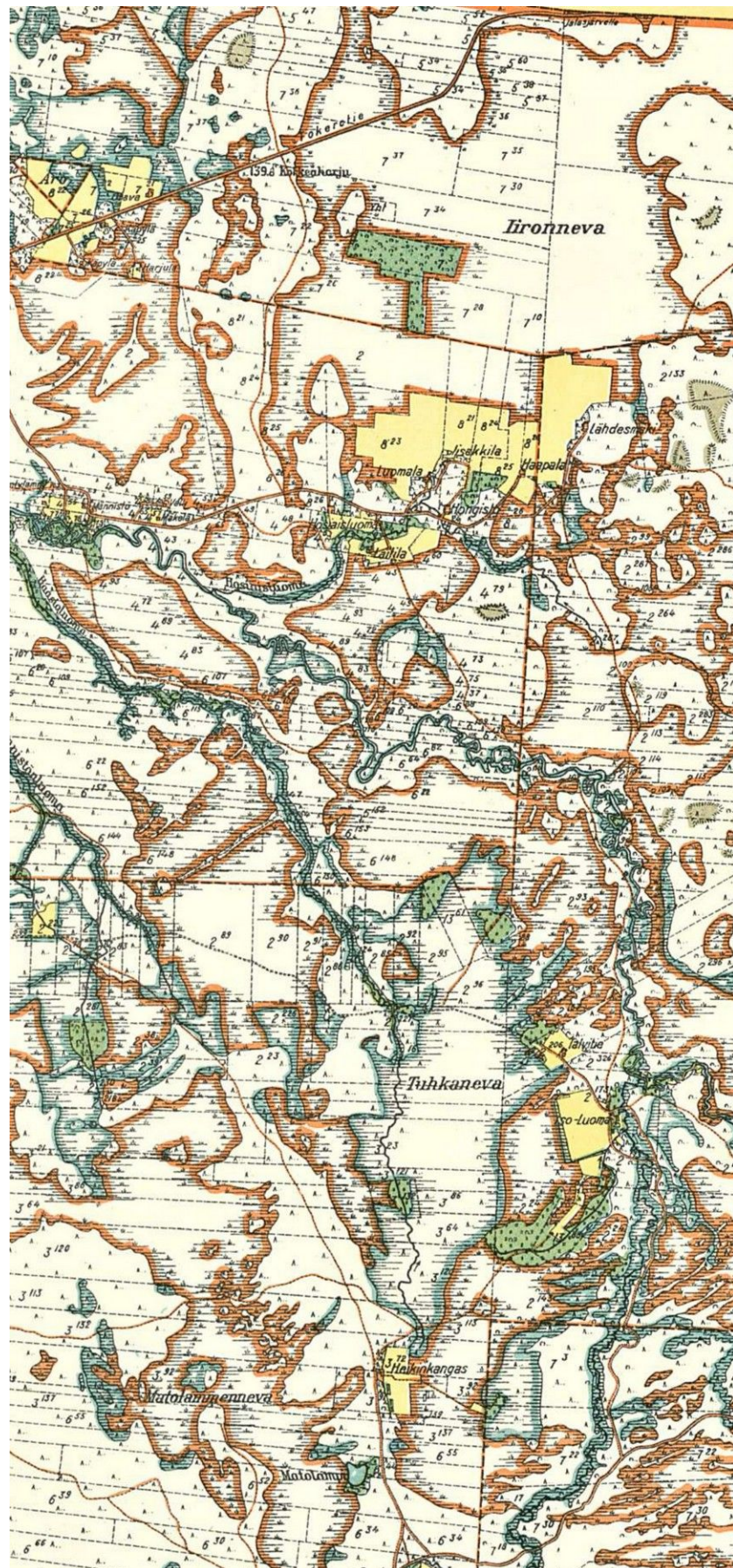
4. Alueen maankäytön historiaa

Kohdealue sijaitsee kokonaan mesoliittisella korkeudella n. 125 – 185 m mpy, joka vastaa varhais- ja keski-mesoliittisista aikaa n. 8500-10000 vuotta sitten. Alle 135 m mpy olevia alueita on johtoreitin koillisosassa, esihistoriallisen asutuksen kannalta parhaimmat maastot sijaitsevat Ikkelänjoen ja sen sivujokien uomien läheisyydessä.

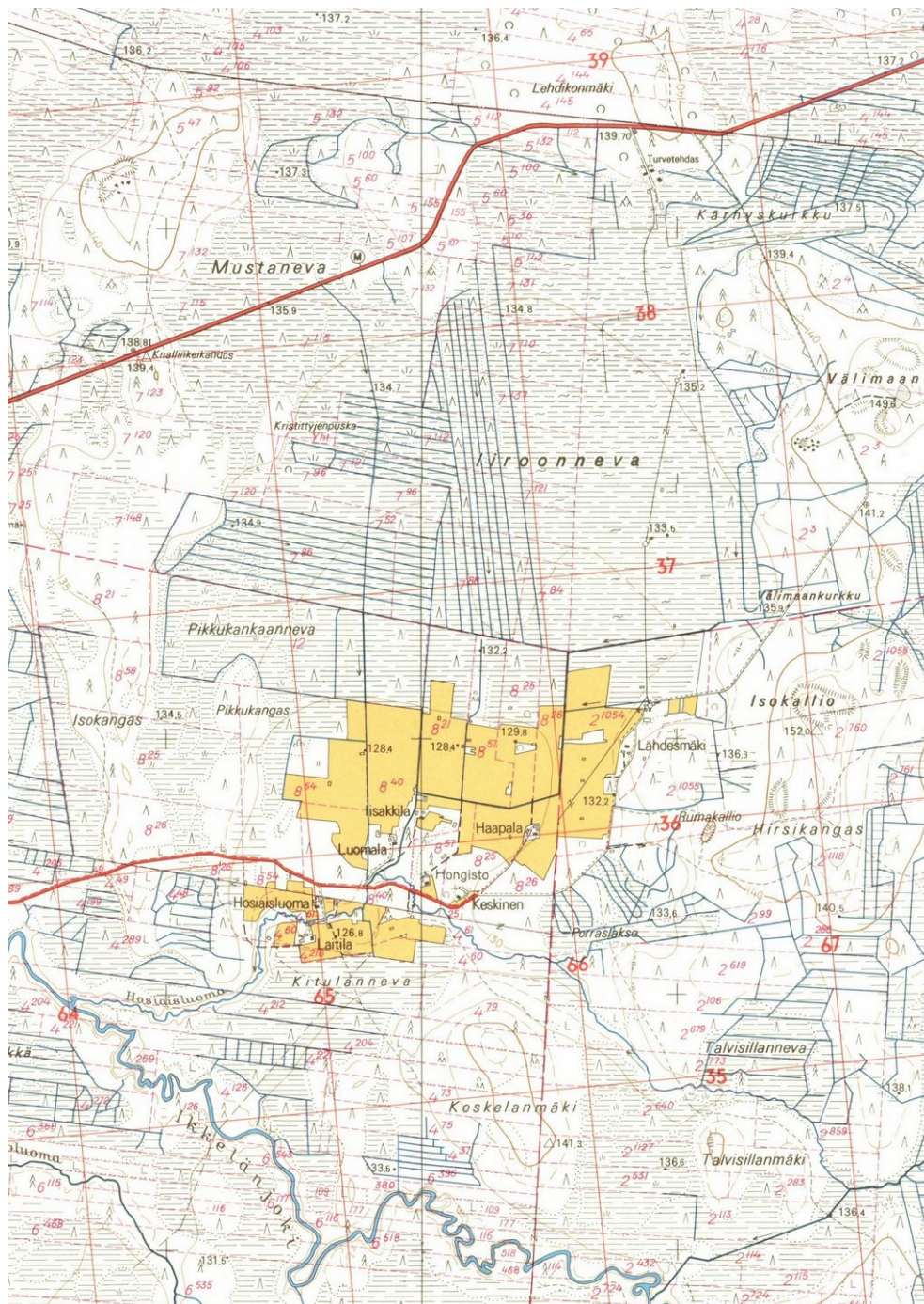
Johtolinjaus jää sivuun historiallisista kylistä, ennen kiinteän asutuksen syntyä seutu oli erämaata (ks. esim. Kauhajoen historia. 1987. S. 43, 47-61 passim). Linjauksen lähistöllä Hosiaisloman varren asutus on myöhäisempää. Kohdealueella on ollut merkitystä ainakin tervataloudelle ja vesistöjen varsilta on kerätty luonnonrehua, oletettavasti siltä on hankittu puutavaraa ja metsästetty – varhainen kiinteä asutus syntyi kuitenkin isompien vesistöjen läheisyyteen tai aluille, jotka olivat maaperältään suotuisempia viljelyyn eli länsipuolelle Sahankylään ja itäpuolelle Ikkelänjärven ympäristöön, missä lähteistä tunnettu vanhin asutus on syntynyt 1600-1700-lukujen vaihteessa. Perinteisen tulkinnan mukaan mm. Ikkelänjärvi olisi ollut satakuntalaisten eränautinta-aluetta ennen kiinteän asutuksen syntyä.

Ote Kalmbergin vuoden 1856 kartastosta. Sillanpää on nykyistä Sahankylää. Sillanpään alapuolella merkitty tie on nykyinen Sahankylätie, etelä-kaakkoon merkitty talvitie johti nykyisille Ressulanmaalle ja Pirttikankaalle. Kartta: Vanha kartta, Kalmbergin kartasto <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/6534>.

Kohdealuetta ja sen lähiseutua vuoden 1933 pitäjänkartalla. Kartta: Kansalliskirjasto, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/etusivu>.

Johtolinjauksen pohjoisosan ympäristöä vuosien 1968 peruskartoilla. Kartat: Maanmittauslaitos, 124310 ja 124311, avoimien aineistojen tiedostopalvelu, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/> .

5. Tulokset

Johtolinjauksen läheisyydestä entuudestaan tunnettu kohde *Maitolanneva* oli ennallaan. Linjauksen ympäristöstä ei löytynyt uusia arkeologisia kohteita.

Lestijärvi, 28.3.2023

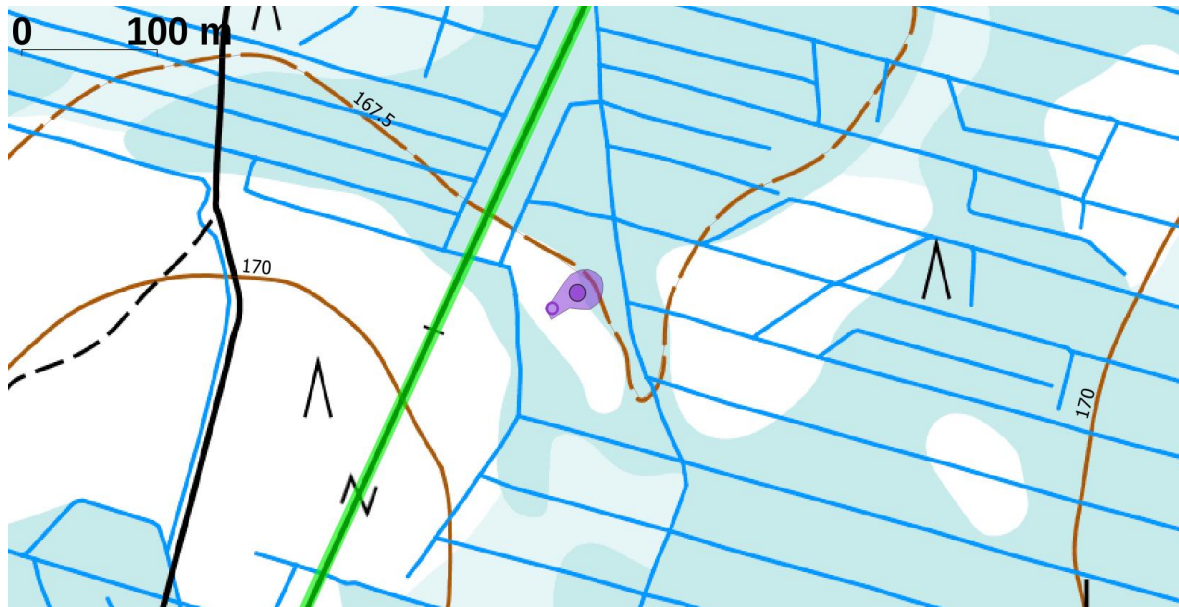
Jane Ispato

Jaana Itäpalo

Kohdetiedot

Maitolanneva			
Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000026318	TM35-lehtijako	N3432L
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	221203
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 6926232,903 I: 261624,052 P: 6926221,823 I: 261605,447
Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 167,50 m
Ajoitus	historiallinen	Koordinaattiselite	tervahauta
Aiemmat tutkimukset	2012 Timo Jussila, inventointi	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Kuvaus: Noin 16 m halkaisijaltaan oleva tervahauta ja sen länsipuolella n. 2,5 m halkaisijaltaan oleva tervapirtin kiukaan jäännös olivat ennallaan. Kohteelle tehtiin rajausta. Kiukaan sijaintitietoa on hieman muutettu gps-mittauksen ja liidar-havaintojen perusteella, myös korkeustieto on muutettu.			
Ehdotus suojavyöhykkeeksi:	Kyllä. Kohde sijaitsee n. 70 metrin etäisyydellä nykyisen voimajohdon keskilinjasta.		

Kohteiden sijainti ja kohderajaus. Taustakartta Mml 8/2022.

Tervahauta itäkoilliseen.

Kasvillisuuden peittämä tervapirtin kiukaan lounaaseen.

7. Aineistoluettelo

Arkistoaineisto:

Kansallisarkisto: Maanmittaushallitus, Ia Pitäjänkartat (1749-1917).
Maanmittaushallitus, Suomen taloudelliset kartat, 82 Kauhajoki. 1938.

Digitaalinen aineisto

Kansallisarkisto, Astia – Kansallisarkiston asiointipalvelu, <https://astia.narc.fi/uusiastia/index.html>.

https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto.

Geologian tutkimuskeskus,
<http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>.

Kansalliskirjasto, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/etusivu>.

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu,
<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>.
<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>.

Museovirasto, Kulttuuriympäristön palveluikkuna, arkeologiset kohteet ja kulttuuriympäristön tutkimusraportit
arkeologia, <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>.

Vanha kartta, Kalmbergin kartasto <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/6534>.

Kirjallisuus

Kauhajoen historia. 1987.

Julkaisematon aineisto

Schulz Hans-Peter, rannansiirtymistaulukko